

Biologisch boeren in Frankrijk

Frankrijk is een groot land, waar mensen uit Nederland al jaren hun droom van een eigen landbouwbedrijf waarmaken. Hieronder het verhaal van de laatste twee van vier biologische bedrijven die zo'n dertigjaar geleden zijn gestart.

TEKST & FOTO'S | GERARD OOMEN

Arc en Ciel

Na flink wat praktijkervaring te hebben op gedaan op bd-bedrijven in Nederland, hebben Marieke en Willem Jan de Kam in 1996 een melkveebedrijf overgenomen in de Mayenne en de bijbehorende 53 ha land gepacht. Ze wilden er een bedrijf van maken dat open stond voor andere mensen en andere activiteiten, maar hoe dat zou gaan, wisten ze toen nog niet. Zij zetten aanvankelijk de bestaande bedrijfsvoering voort (met veel krachtvoer en 10.000-liter-koeien) om zich te oriënteren in de omgeving en de eerste financiële hobbels te nemen. In 1998 gingen ze verder als biologisch bedrijf. In de jaren daarnā begonnen ze graan, luzerne, grasklaver en voederbieten telen. De Hol-

“Hetgraan-areaal werd uitgebreid met moderne rassen en oude landrassen van tarwe, spelt, rogge, eenkoorn en rode emmer.”

stein-Frisian koeien werden middels een verdringingskruising door de generaties heen steeds meer Fries-Hollands en momenteel wordt er grotendeels gefokt met bedrijfseigen stieren. In 2005 ging Marieke kaas maken en werd een kleine winkel geopend. Willem Jan bouwde een hooidroogschuur en paste de potstal aan. Beetje bij beetje konden ze er bijna 50 ha grond bij kopen en pachten en momenteel melken ze 60 koeien van 5.500 liter/jaar en telen ze al het voer en strooisel zelf. Nagenoeg alle melk wordt op het bedrijf verkaasd en een belangrijk deel wordt daar ook verkocht. Ook kwamen er elk jaar 40 – 60 biggen bij, die in een open potstal afgemest worden met wei en graan. VanaIn 201m werken dochter Ylvi en haar man Kristoffer op het bedrijf men. Het graanareaal werd uitgebreid om ook broodgranen te kunnen telen: moderne tarwerassen, oude landrassen van tarwe, spelt, rogge, eenkoorn en rode emmer. Het graan wordt op het bedrijf gemalen en Ylvi bakt daar broden van. Ze werken al jaren biologisch-dynamisch en maken ook de bd-preparaten voor andere bedrijven. Pas sinds kort zijn ze over alle administratieve hobbels heen om zich ook biologisch-dynamisch te mogen noemen. Marieke heeft door de jaren heen flink aan de weg getimmerd om de biologische landbouw bekendheid te geven. Dit najaar wordt er een schooltje voor kinderen tussen 2 en 6 jaar gestart. De kinderen zullen veel buiten zijn en verder wordt er in de geest van de Vrije School pedagogiek gewerkt. Er zijn concrete plannen om een tuinbouwtak op te zetten, een restaurant te openen en de winkel uit te breiden. Kortom, er gaat nog volop gebouwd worden en hun aanvankelijk wat vage droom is steeds meer werkelijkheid aan het worden. Hun zoon Fokke, die architect is, ginis een paar kilometer verder op een paradijselijke plen pionieren met melkschapen en helpt bij alle bouwactiviteiten. ■

Ferme de la colline

Na een paar jaar in Frankrijk te hebben gewerkt ging Angela van den Brand zich in Nederland bezinnen of ze in Frankrijk verder wilde. Ze ontmoette toen Paul van Rijckevorsel, die zich net had voorgenomen nooit meer iets met koeien te doen. Zij ging terug naar de Haute Vienne, hij ging mee en samen kochten ze een mooi huisje in het prachtige heuvel-land van de Limousin. Even hebben ze overwogen een timmerbedrijf te starten, maar het werd toch een biologisch melkveebedrijf. Ze begonnen met vier Jerseykoeien op de 14 ha die ze konden pachten en van meet af aan werd alle melk tot kaas verwerkt en direct aan consumenten verkocht. Als klein bedrijf hadden ze geen alternatief, tegelijkertijd deden ze het met plezier en in de overtuiging, dat dit goed was voor producent en consument. In het begin ging de afzet nog wat moeizaam, omdat de kwaliteit van de kaas weleens wisselde in alle drukte met kinderen en werk op het bedrijf, maar later konden ze al hun kaas moeiteloos kwijt, aan huis, op de markt en ook aan biologische winkels in de streek. Geleidelijk konden ze meer hectares pachten en de kudde groeide tot zo'n 25 dieren met jongvee. Paul bouwde een ruime potstal waarin de dieren aan het voerhek gemolken worden. Het bevalt hun prima om zo tussen en met de koeien bezig te zijn bij het melken en van hun knieën hebben ze vooralsnog geen last. Rond 2000 hebben ze hun Jersey koeien geleidelijk aan vervangen door Normandes,

Tot slot. Uiteraard is het niet allemaal vanzelf gegaan, de hordes zijn even buiten beeld gehouden. Op alle vier de bedrijven, die hierboven en in editie 11 van Ekoland zijn belicht, zijn de eigen dromen van vier ondernemende jonge stellen waargemaakt.

“Ze begonnen met vier Jerseykoeien op de 14 hectare die ze konden pachten”

een dubbeldoel ras, waarvan kalveren gemakkelijker verkocht kunnen worden. De Normandes zijn ook rustiger in de stal en de gehalten vet en eiwit in de melk zijn goed voor het maken van kaas. De wei gaat grotendeels naar een vriendin die varkens houdt. De dieren leven en produceren voornamelijk op gras en hooi. Daarnaast krijgen ze wat luzernehooi en graan, waarvan Paul en Angela een deel zelf telen. De koeien geven ongeveer 5.000 liter melk per jaar. In en rond het bedrijf staan volop hagen en bomen, ze beperken zich er toe de hagen te onderhouden. Ze leven in een dun bevolkt gebied met veel stilte en natuur, dat is mooi, maar wilde zwijnen kunnen hele stukken van hun weiland omwoelen. Hun zoon Ivan is niet ver van hun vandaan begonnen met de teelt van hazelnoten, hun dochter Eliza wil verder met kleinfruit en de verwerking ervan tot ijs. Het pionieren zit kennelijk in de familie. Angela's vader was melkveehouder in Nederland en zag aanvankelijk het gekeuter van zijn dochter helemaal niet zitten, nu vertelt hij trots rond hoe goed het hun gaat. ■

Kansen in Frankrijk

Ook de komende jaren komen tienduizenden hectares vrij in het midden van Frankrijk en de Franse overheid helpt jonge boeren graag op gang om de ontvolking van het platteland tegen te gaan. In veel streken is de grond goedkoop, de pacht laag en zijn de gebouwen oud. Startende boeren hebben een streepje voor bij de organisatie die toeziet op de verkoop van grond en er is volop ruimte om te pionieren. Er zijn ook een aantal NGO organisaties, die mensen op weg helpen die een biologisch bedrijf willen starten of overnemen; waaronder Terre des Liens terredeliens.org/

Oomen, G. J. M. (2021). Biologisch boeren in Frankrijk: Dromen van boeren in het fraaie Franse landschap - Deel 2. *Ekoland*, 41(12), 26-27.

<https://edepot.wur.nl/660286>

Deze publicatie is publiek beschikbaar gemaakt via de institutionele repository van Wageningen University & Research, met toestemming van Agrio Uitgeverij B.V.

Op deze publicatie zit een [CC BY-NC-ND licentie](#). Dit houdt het volgende in:

Je bent vrij om te:

- Delen — het materiaal te kopiëren, te verspreiden en door te geven via elk medium of bestandsformaat

Onder de volgende voorwaarden:

- Naamsvermelding — Je moet de maker van het werk vermelden en een link naar de licentie plaatsen. Je mag dat op redelijke wijze doen, maar niet zodanig dat de indruk gewekt wordt dat de licentiegever instemt met je werk of je gebruik van het werk.
- Niet Commercieel — Je mag het werk niet gebruiken voor commerciële doeleinden.
- Geen Afgeleide Werken — Je mag het veranderde materiaal niet verspreiden als je het werk hebt geremixt, veranderd, of op het werk hebt voortgebouwd.
- Geen aanvullende restricties — Je mag geen juridische voorwaarden of technologische voorzieningen toepassen die anderen er juridisch in beperken om iets te doen wat de licentie toestaat.

NB: Je mag dit blad en de bovenstaande licentie niet verwijderen wanneer je de publicatie gebruikt of verspreidt.